

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 2010

19 AOÛT 2010

Proposition de loi modifiant la loi du 14 août 1986 relative à la protection et au bien-être des animaux, en vue d'interdire l'abattage rituel des animaux sans étourdissement préalable

(Déposée par Mme Christine Defraigne)

DÉVELOPPEMENTS

Depuis de nombreuses années, l'abattage rituel des animaux, réalisé sans étourdissement préalable, fait polémique. La loi du 14 août 1986, dans son article 16, § 1er, prévoit que l'abattage ne peut se pratiquer qu'après étourdissement de l'animal ou, en cas de force majeure, suivant la méthode la moins douloureuse. Néanmoins, une exception importante existe. L'article 16, § 2, alinéa 2, prévoit qu'une dérogation à l'obligation d'étourdissement est cependant prévue pour les abattages prescrits par un rite religieux, à condition que l'abattage ait lieu dans un établissement agréé. Ainsi, les animaux abattus selon un « rite religieux » sont égorgés alors qu'ils sont pleinement conscients et réceptifs à la douleur.

Pourtant, le bien-être des animaux ne devrait souffrir d'aucune exception. Ces derniers mois, dans plusieurs abattoirs de notre pays, des images montrant des animaux égorgés et saignés sans étourdissement préalable, donc conscients, ont été diffusées. Les conditions de mise à mort des animaux révèlent des manquements inacceptables et intolérables à l'obligation légale d'« épargner toute excitation, douleur ou souffrance évitable aux animaux », telle qu'énonce l'arrêté royal du 16 janvier 1998 relatif à la protection des animaux au moment de leur abattage ou de leur mise à mort.

La Fédération des vétérinaires européens (FVE), qui représente plus de trente pays européens, estime que l'égorgeage des animaux sans étourdissement est

BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 2010

19 AUGUSTUS 2010

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren, teneinde het ritueel slachten van dieren zonder voorafgaande bedwelming te verbieden

(Ingediend door mevrouw Christine Defraigne)

TOELICHTING

Al jarenlang wordt polemiek gevoerd over het ritueel slachten van dieren zonder voorafgaande bedwelming. Artikel 16, § 1, van de wet van 14 augustus 1986 bepaalt dat slachten slechts mag na bedwelming van het dier of, in geval van heirkraft, volgens de minst pijnlijke methode. Nochtans bestaat op die regel een belangrijke uitzondering. Artikel 16, § 2, 2e lid, bepaalt dat van de verplichting tot bedwelming niettemin kan worden afgeweken indien het slachten is voorgeschreven volgens de ritus van een eredienst, op voorwaarde dat het slachten plaatsvindt in een erkende inrichting. De dieren die volgens een « ritus van een eredienst » worden geslacht, worden bijgevolg de keel overgesneden terwijl zij bij volle bewustzijn zijn en pijn kunnen voelen.

Nochtans zouden op het welzijn van dieren geen uitzonderingen mogen bestaan. De jongste maanden zijn beelden opgedoken uit diverse slachthuizen in ons land, waarop leeggebloede dieren met overgesneden keel te zien waren die geen voorafgaande bedwelming hadden gekregen en dus bij bewustzijn waren geweest. Dieren worden gedood in omstandigheden die op onduidelijke manier afwijken van de wettelijke verplichting dat dieren « elke vermijdbare opwinding of pijn of elk vermijdbaar lijden wordt bespaard », zoals wordt voorgeschreven door het koninklijk besluit van 16 januari 1998 inzake de bescherming van dieren bij het slachten of doden.

Volgens de *Federation of Veterinarians of Europe* (FVE), die meer dan dertig Europese landen vertegenwoordigt, is dieren zonder bedwelming de keel over-

inacceptable, quelles que soient les circonstances. L'Agence européenne de sécurité des aliments (EFSCA) juge qu'«en raison des graves problèmes de bien-être animal liés à l'abattage sans étourdissement, un étourdissement devrait toujours être réalisé avant l'égorgement». Ainsi, plusieurs pays, dont la Suède, la Norvège, la Suisse et l'Islande, ont d'ailleurs déjà adopté des réglementations pour que l'étourdissement soit obligatoire pour tous les animaux en abattoir, sans exception. Le Danemark, le Finlande et six provinces d'Autriche imposent une anesthésie immédiate après l'égorgement.

Il convient de rappeler que selon le manuel relatif à l'organisation des abattages rituels lors de la fête de l'Aïd Al Adha, le sacrifice ne fait pas partie des cinq piliers de l'Islam. Il est plus considéré comme une tradition que comme une obligation coranique. Des solutions alternatives au sacrifice sont possibles, telles que le don ou l'offrande. Dans certains pays, les autorités musulmanes certifient la pratique de l'étourdissement conforme aux prescriptions alimentaires religieuses. Ainsi, le droit à la protection de la liberté de culte, tel qu'il est inscrit dans notre Constitution (article 19) (1) et dans la Convention européenne des droits de l'homme (CEDH) (article 9, point 1) (2), n'est par conséquent pas désavoué. Cette dernière Convention spécifie par ailleurs que la liberté de manifester sa religion ou ses convictions ne peut faire l'objet d'autres restrictions que celles qui, prévues par la loi, constituent des mesures nécessaires, dans une société démocratique, à la sécurité publique, à la protection de l'ordre, de la santé ou de la morale publiques, ou à la protection des droits et libertés d'autrui (article 9, point 2).

L'auteure de la présente proposition considère qu'en supprimant l'alinéa 2 du § 1er de l'article 16 de la loi du 14 août 1986 relative à la protection et au bien-être des animaux, la législation belge se calquerait sur l'exemple de plusieurs autres pays, dont notamment la Suède, la Norvège, la Suisse et l'Islande, qui ne font aucune exception à l'étourdissement préalable des abattages, rites religieux ou non.

(1) Article 19 de la Constitution belge: La liberté des cultes, celle de leur exercice public, ainsi que la liberté de manifester ses opinions en toute matière, sont garanties, sauf la répression des délits commis à l'occasion de l'usage de ces libertés.

(2) Article 9 de la CEDH: 1. Toute personne a droit à la liberté de pensée, de conscience et de religion; ce droit implique la liberté de changer de religion ou de conviction, ainsi que la liberté de manifester sa religion ou sa conviction individuellement ou collectivement, en public ou en privé, par le culte, l'enseignement, les pratiques et l'accomplissement des rites.

snijden onaanvaardbaar, onverschillig in welke omstandigheden. De Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) is van oordeel dat dieren altijd moeten worden bedwemd voor ze de keel worden overgesneden, omdat onbedwemd slachten zeer ernstige vragen doet rijzen in verband met dierenwelzijn. Zo hebben diverse landen, zoals Zweden, Noorwegen, Zwitserland en IJsland, al regelgevingen aangenomen die bedwemming zonder uitzondering verplicht maken voor alle dieren die in het slachthuis terecht komen. In Denemarken, Finland en zes provincies van Oostenrijk moeten dieren onmiddellijk na het oversnijden van de keel worden verdoofd.

Opgemerkt wordt dat volgens de handleiding voor het organiseren van rituele slachtingen tijdens het Offerfeest het slachten van een dier niet tot de vijf pijlers van de islam behoort. Het wordt veeleer beschouwd als een traditie dan als een verplichting die de Koran voorschrijft. Er bestaan alternatieven voor het slachten van een dier, zoals de schenking of de offergave. In sommige landen bevestigt de moslim-overheid dat de praktijk van de verdoving in overeenstemming is met de religieuze voedingsvoorschriften. Het recht op de vrijheid van eredienst, dat in onze Grondwet (artikel 19) (1) en in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) (artikel 9, punt 1) (2) is ingeschreven, wordt bijgevolg niet op losse schroeven gezet. Laatstgenoemd verdrag preciseert overigens dat de vrijheid om zijn godsdienst te belijden of zijn overtuiging tot uiting te brengen aan geen andere beperkingen kan worden onderworpen dan die die bij de wet zijn voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de openbare veiligheid, de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen (artikel 9, punt 2).

Volgens de indiener van voorliggend voorstel zal België door het tweede lid van § 1 van artikel 16 van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren te schrappen, aansluiten bij het voorbeeld van diverse andere landen, onder meer Zweden, Noorwegen, Zwitserland en IJsland, die geen enkele uitzondering toestaan op de voorafgaande bedwemming bij het slachten, of het nu wel of niet om een ritus van een eredienst gaat.

(1) Artikel 19 van de Belgische Grondwet: De vrijheid van eredienst, de vrije openbare uitoefening ervan, alsmede de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten, zijn gewaarborgd, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd.

(2) Artikel 9 van de EVRM: 1. Een ieder heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst; dit recht omvat tevens de vrijheid om van godsdienst of overtuiging te veranderen, alsmede de vrijheid hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als privé zijn godsdienst te belijden of overtuiging tot uitdrukking te brengen in erediensten, in onderricht, in praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

En abrogeant l'alinéa 2 de l'article 16, § 2, de la loi du 14 août 1986, cet article supprime la porte ouverte laissée au législateur de ne pas pratiquer l'étourdissement préalable avant son abattage. Cette pratique ne sera donc plus permise. L'étourdissement préalable obligatoire sera la règle pour tout abattage, prescrit ou non par un rite religieux.

Christine DEFRAIGNE.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

—————

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 16, § 1er, alinéa 2, de la loi du 14 août 1986 relative à la protection et au bien-être des animaux, modifiée par la loi du 4 mai 1995 et par l'arrêté royal du 22 février 2001, lequel fut confirmé par la loi du 19 juillet 2001, est abrogé.

20 juillet 2010.

Christine DEFRAIGNE.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 2

Dit artikel schrapt het tweede lid van artikel 16, § 1, van de wet van 14 augustus 1986, en ontnemt de wetgever zodoende de mogelijkheid om slachten zonder voorafgaande bedwelmeling te laten uitvoeren. Die praktijk is bijgevolg niet meer toegestaan. De verplichte voorafgaande verdoving wordt de regel bij slachten, ongeacht of het slachten is voorgeschreven door een ritus van eredienst.

*
* *

WETSVOORSTEL

—————

Artikel 1

Voorliggende wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 16, § 1, 2e lid, van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren, gewijzigd bij de wet van 4 mei 1995 en bij het koninklijk besluit van 22 februari 2001, dat werd bevestigd door de wet van 19 juli 2001, wordt opgeheven.

20 juli 2010.